

Els asteques

Els senyors del cinquè sol

Centre d'Estudis Precolombins

Centre d'Estudis **Precolombins**

1

La llegenda dels sols

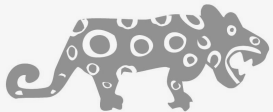
Pedra del sol, MNA

Got, ca. 1250-1521

ca. 1500
Basalt negre

Centre d'Estudis **Precolombins**

El primer sol

Tezcatlipoca, déu de la guerra i de la foscor

Centre d'Estudis **Precolombins**

Jaguar, teotihuacà, ca. 400

Centre d'Estudis **Precolombins**

Relleu de les cinc eres, ca. 1400-1521

Element: terra

Océlotl

Nahui

Nahui Océlotl: 4 jaguar

Centre d'Estudis **Precolombins**

Jaguar, ca. 1440-1521

Centre d'Estudis **Precolombins**

El segon sol

Quetzalcóatl, la serp emplomada

Element: terra

Océlotl

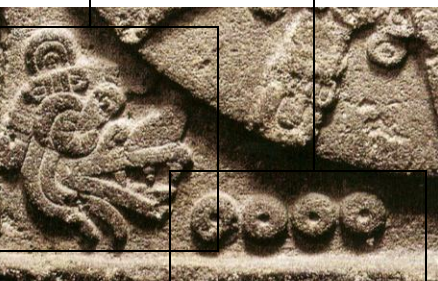
Nahui

Nahui Océlotl: 4 jaguar

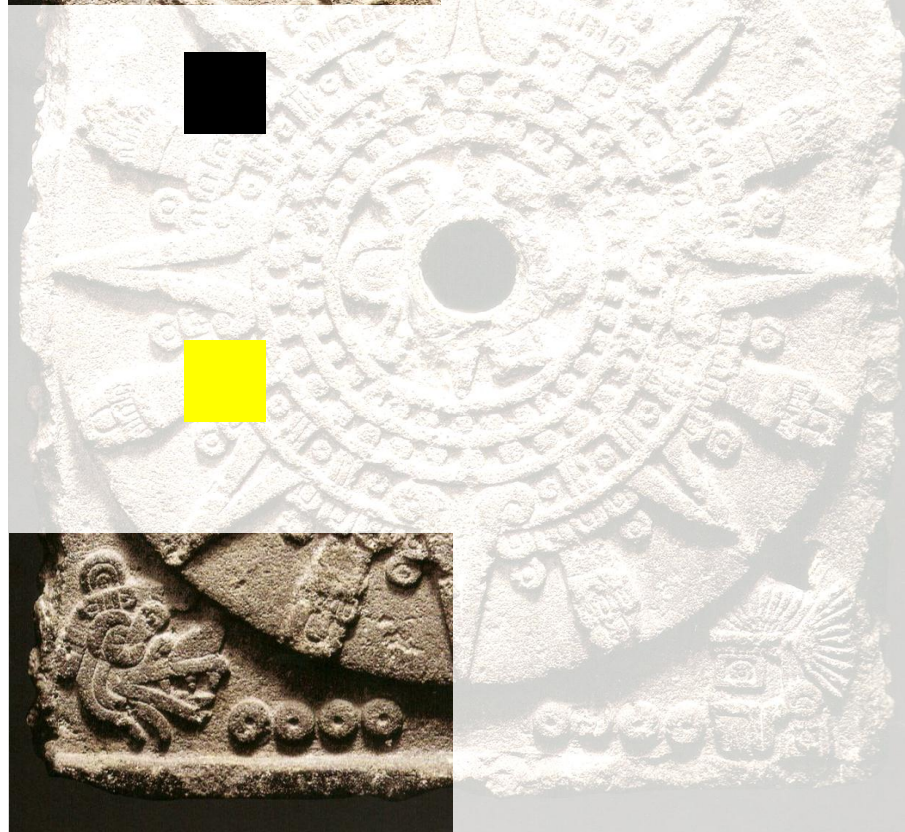
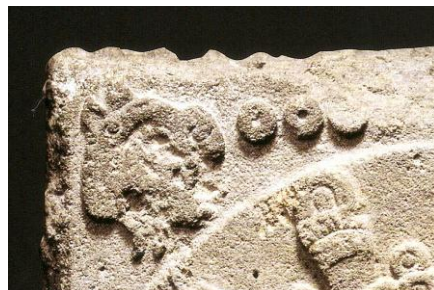
Nahui Ehécatl: 4 aire

Ehécatl

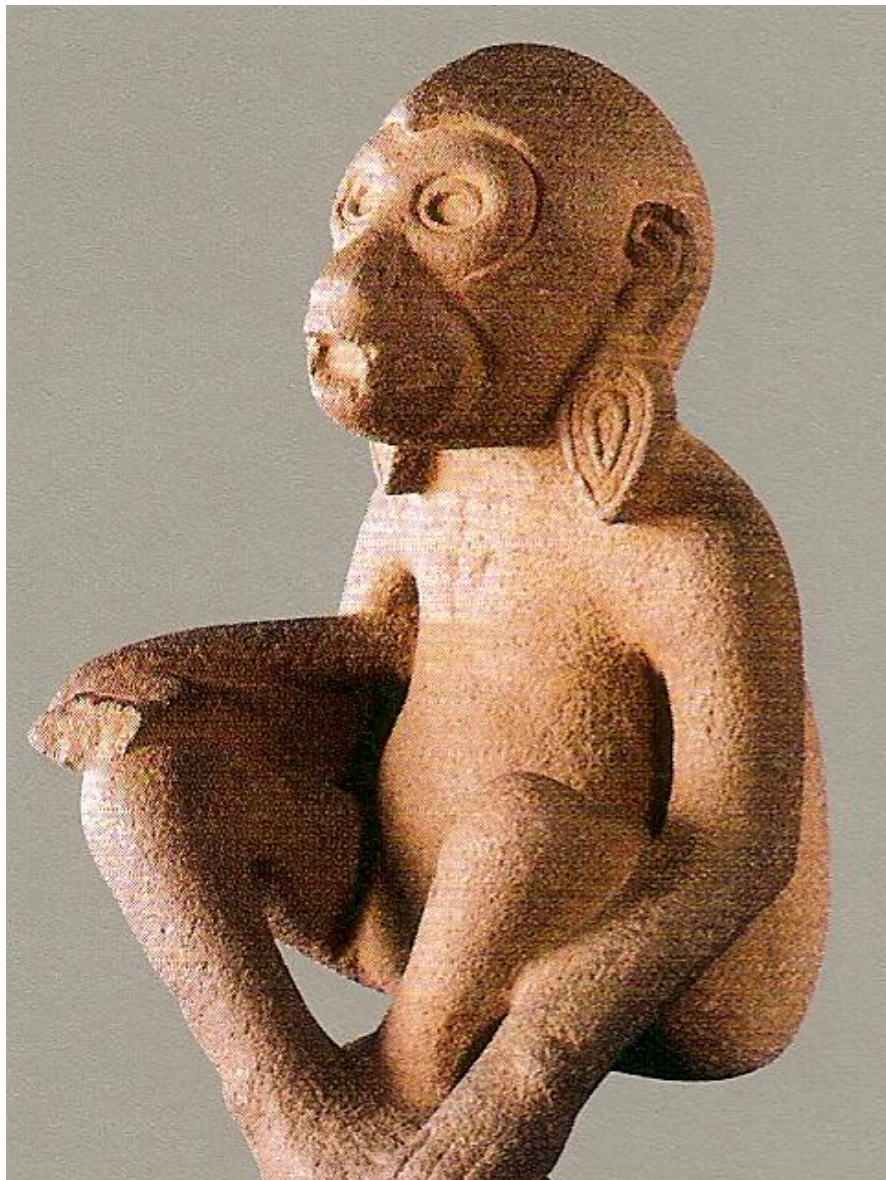
Nahui

Element: aire

Centre d'Estudis **Precolombins**

ca. 1200-1521. Pedra volcànica

Centre d'Estudis **Precolombins**

Centre d'Estudis **Precolombins**

Còdex Ixtlilxochitl

El tercer sol

Tlàloc, déu de la pluja

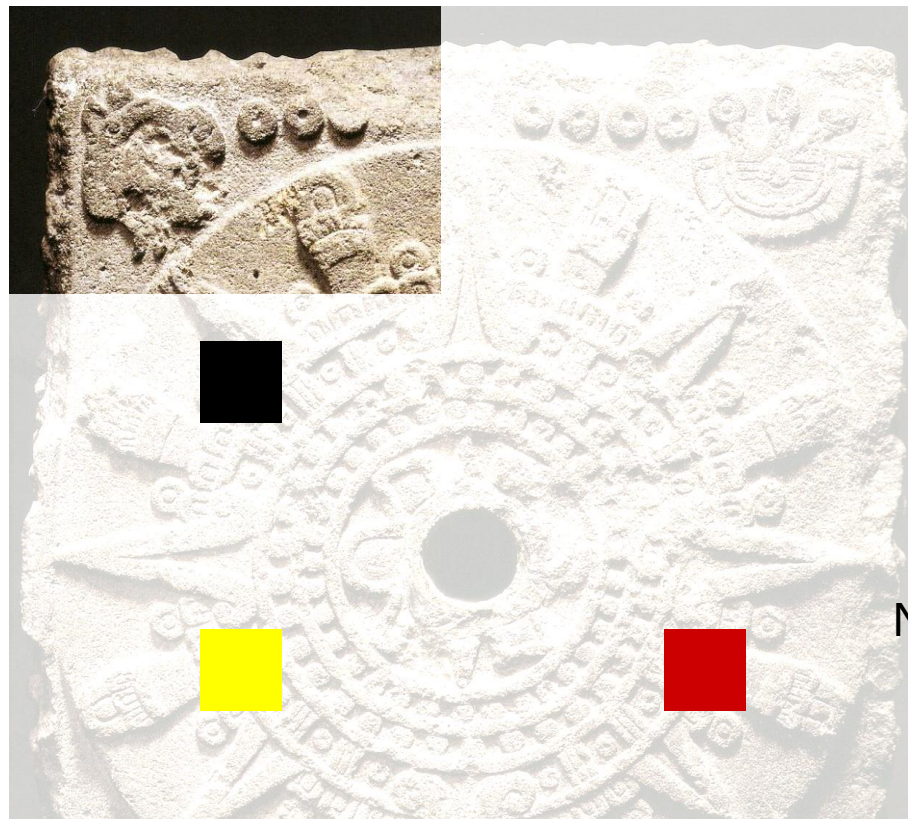
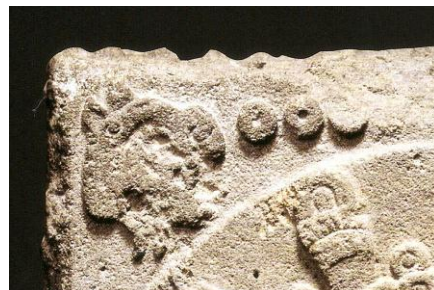
Element: terra

Océlotl

Nahui

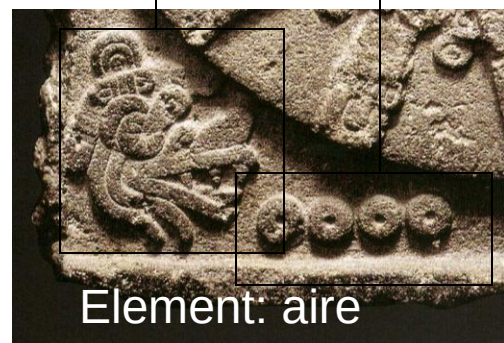
Nahui Océlotl: 4 jaguar

Nahui Ehécatl: 4 aire

Ehécatl

Nahui

Element: aire

Nahui Quiahuitl: 4 foc

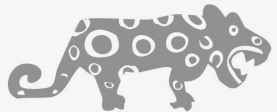
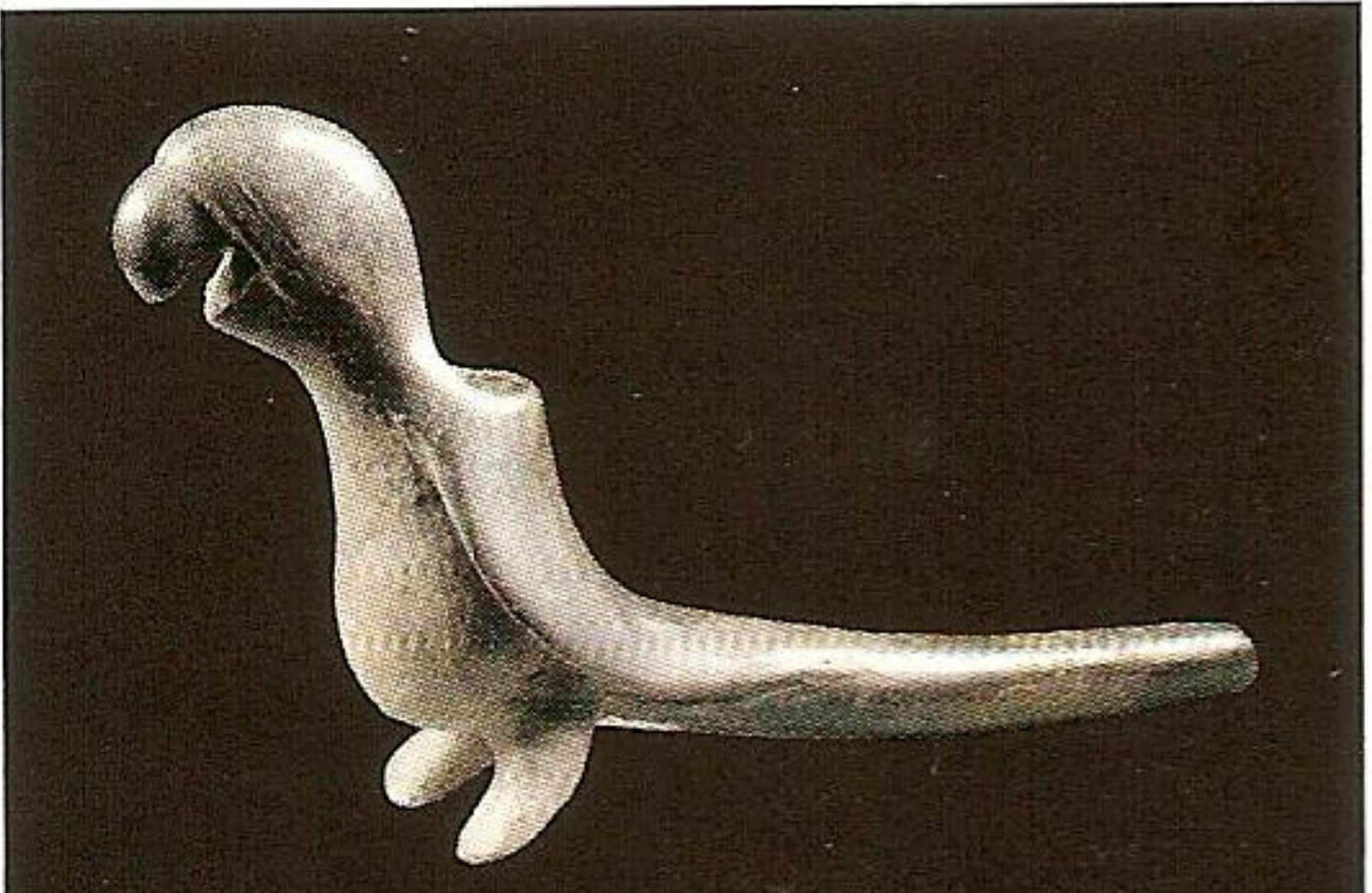
Nahui Quiahuitl

Element: foc

Centre d'Estudis **Precolombins**

Centre d'Estudis **Precolombins**

Pipa guacamai, ca. 1250-1521, fang i pigments

Teotihuacana, ca. 250-650

Centre d'Estudis **Precolombins**

El quart sol

Chalchiuhtlicue, la de les faldilles de jade, deesa de l'aigua

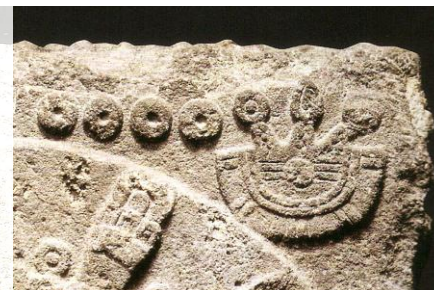
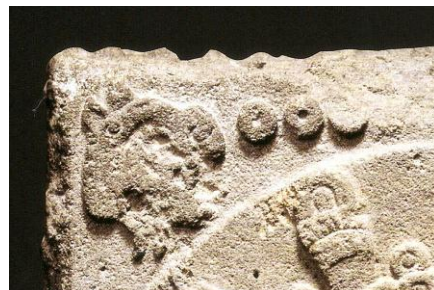
Element: terra

Océlotl

Nahui

Nahui Océlotl: 4 jaguar

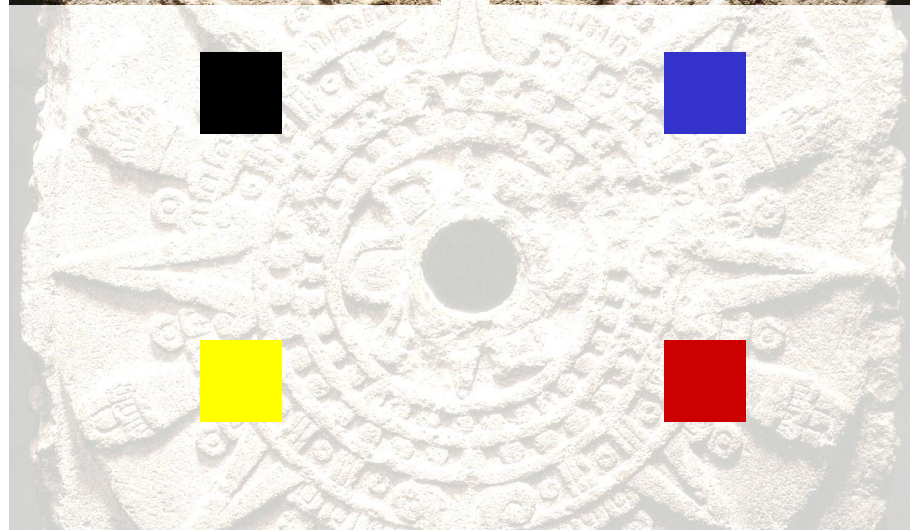
Element: aigua

Nahui

Atl

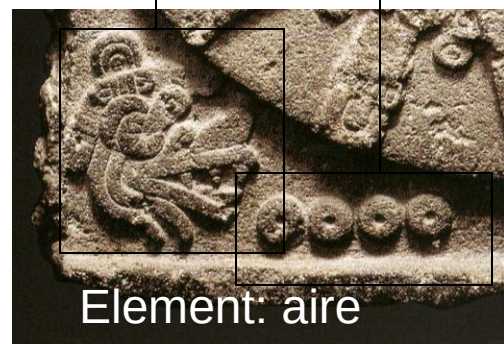
Nahui Atl: 4 aigua

Nahui Ehécatl: 4 aire

Ehécatl

Nahui

Element: aire

Nahui Quiahuitl: 4 foc

Nahui Quiahuitl

Element: foc

Centre d'Estudis Precolombins

ca. 1469-1481, pedra verda i pedra blanca

Centre d'Estudis **Precolombins**

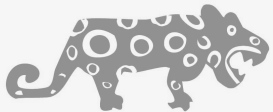

Centre d'Estudis **Precolombins**

El naixement del cinquè sol

Quan encara era de nit, quan
encara no hi havia llum, quan
encara no havia sortit el sol, van
ajuntar-se, van cridar-se els déus,
els uns als altres, allà a
Teotihuacan...

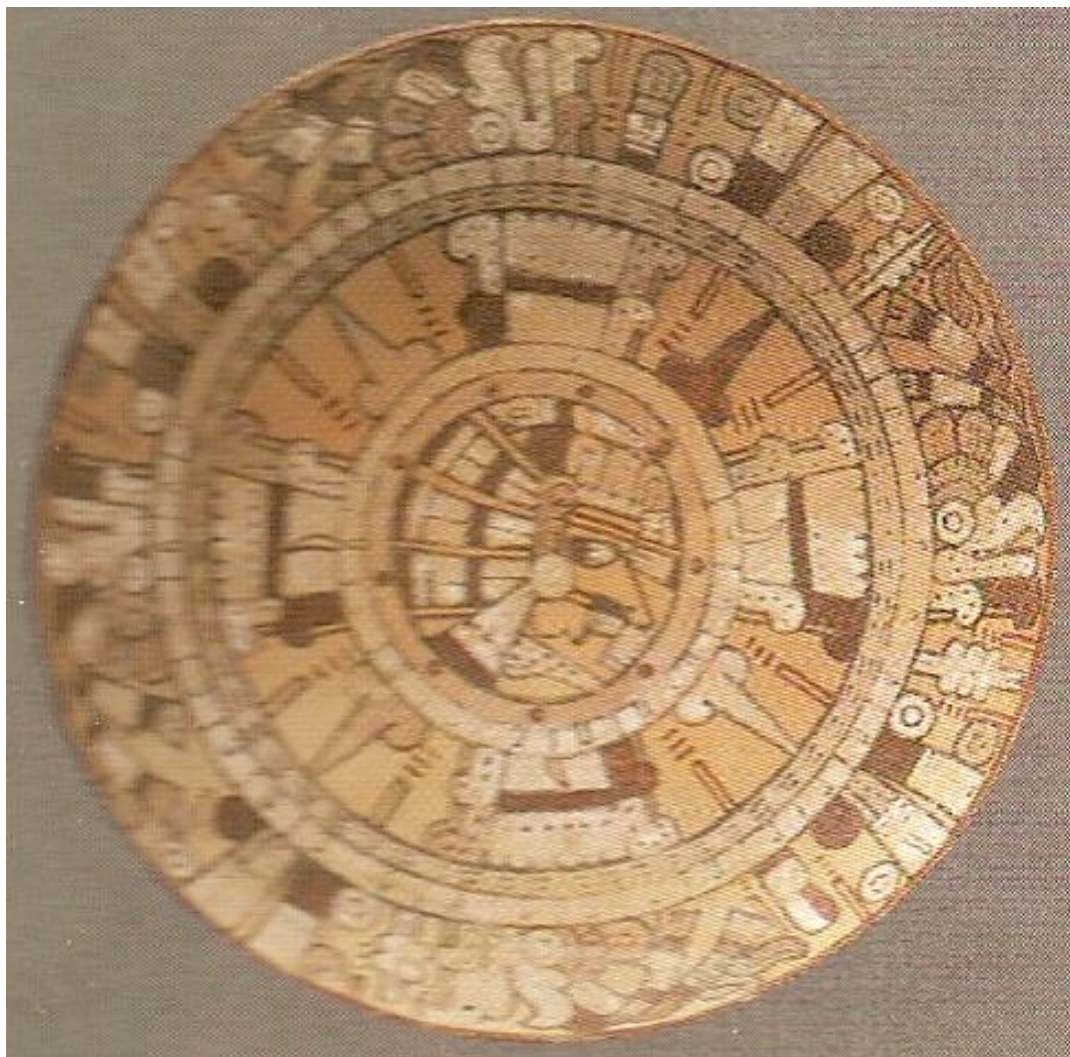
Teotihuacan, el lloc on va començar el temps

Centre d'Estudis **Precolombins**

Teotihuacan

On els homes es converteixen en déus

Centre d'Estudis **Precolombins**

Plat polícrom, huasteca, ca. 1250-1521

Centre d'Estudis **Precolombins**

Coyolxauhqui, ca. 1500

Centre d'Estudis **Precolombins**

Recipient conill, ca. 1500, argila

Àliga, ca. 1500

Centre d'Estudis **Precolombins**

Centre d'Estudis **Precolombins**

Còdex Florentí o Historia General de las Cosas de Nueva España
Fra Bernardino de Sahagún, 1575-1577

Element: terra

Océlotl

Nahui

Nahui Océlotl: 4 jaguar

Ollin Tonatiuh: sol en moviment

Nahui Ollin: 4 moviment

Element: aigua

Nahui

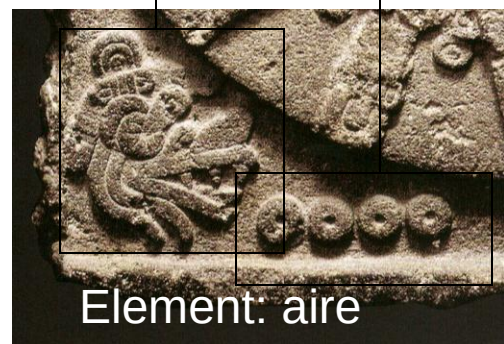
Atl

Nahui Atl: 4 aigua

Nahui Ehécatl: 4 aire

Ehécatl

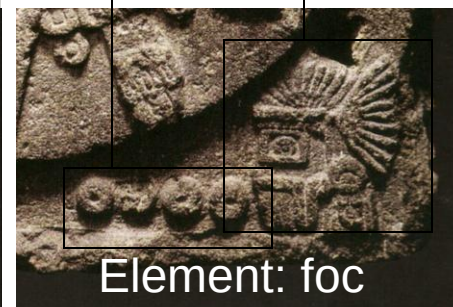
Nahui

Element: aire

Nahui Quiahuitl: 4 foc

Nahui Quiahuitl

Element: foc

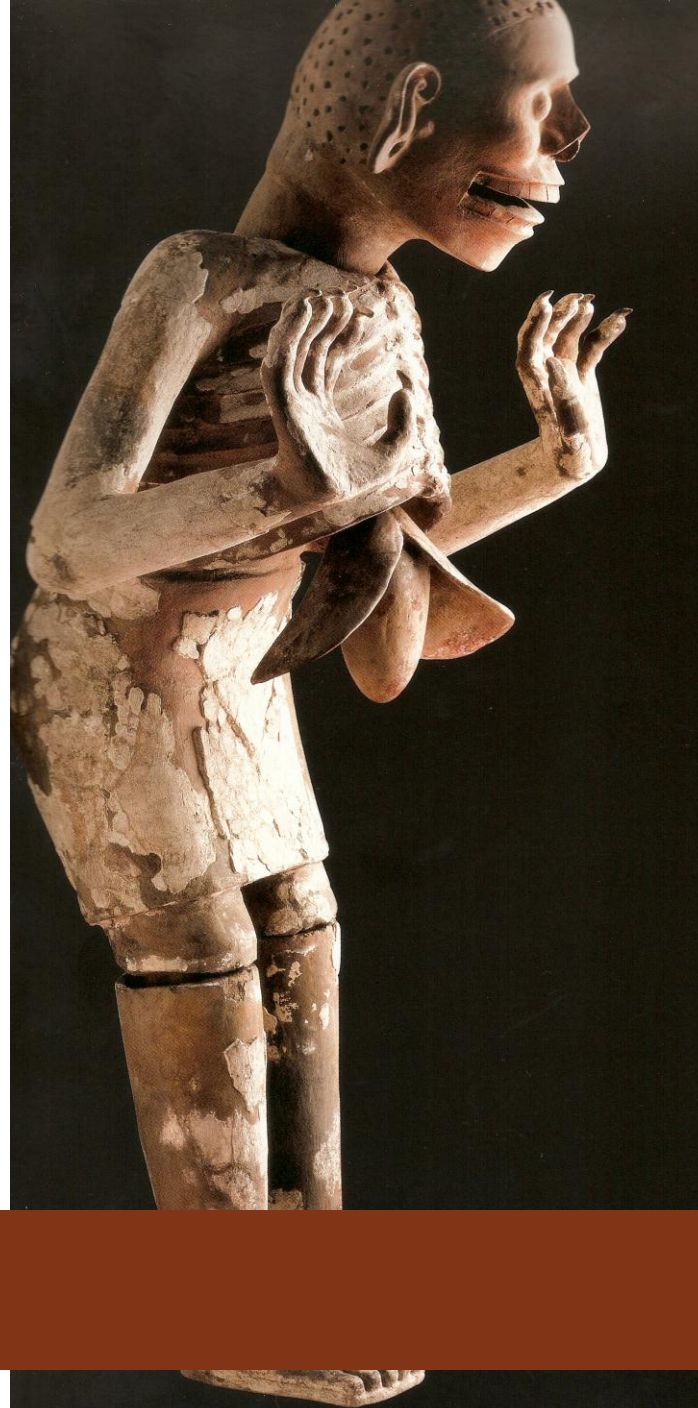

Centre d'Estudis Precolombins

Centre d'Estudis **Precolombins**

Xiuhcōatl, ca. 1250-1521

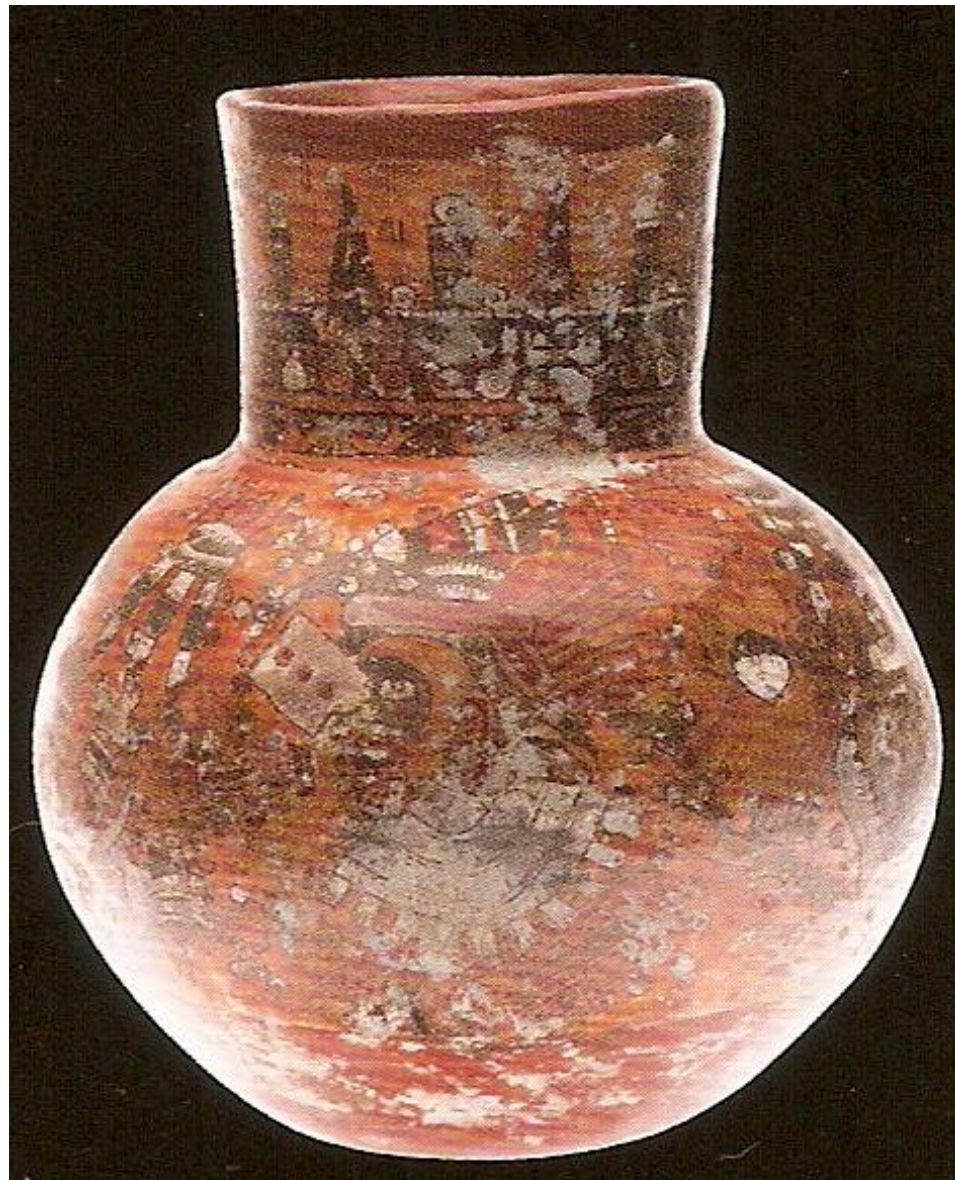
Mictlantecuhtli, ca. 1480

Centre d'Estudis **Precolombins**

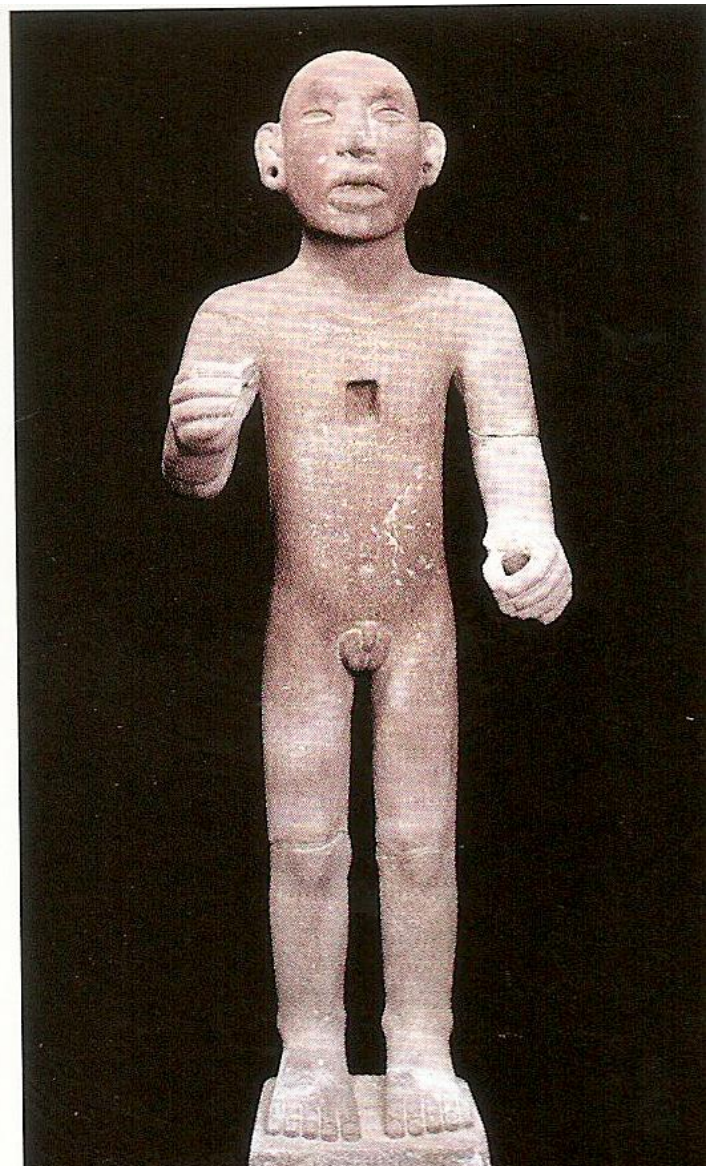
Làpida de Cihuacóatl, ca. 1200-1521

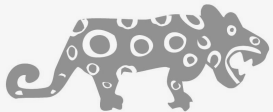
Centre d'Estudis **Precolombins**

Olla polícroma de factura cholulteca, ca. 1500

Escultura antropomorfa
femenina, 1200-1521,
pedra i pigments

Home dret, ca. 1400-1521,
pedra

Centre d'Estudis **Precolombins**

Altar panís, ca. 1325-1521, basalt

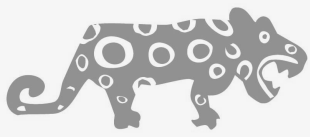

Centre d'Estudis **Precolombins**

2

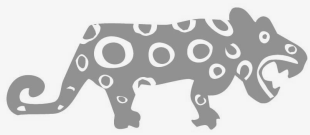
Els asteques

Els senyors del cinquè sol

Centre d'Estudis **Precolombins**

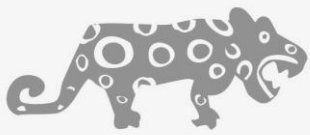

Centre d'Estudis **Precolombins**

Mapa de la zona de la conca de Mèxic amb les ciutats més importants del postclàssic

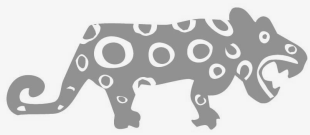

Centre d'Estudis **Precolombins**

Reproducció d'un fragment de la *Tira de la Peregrinación* al MNAH

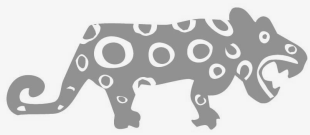

Centre d'Estudis **Precolombins**

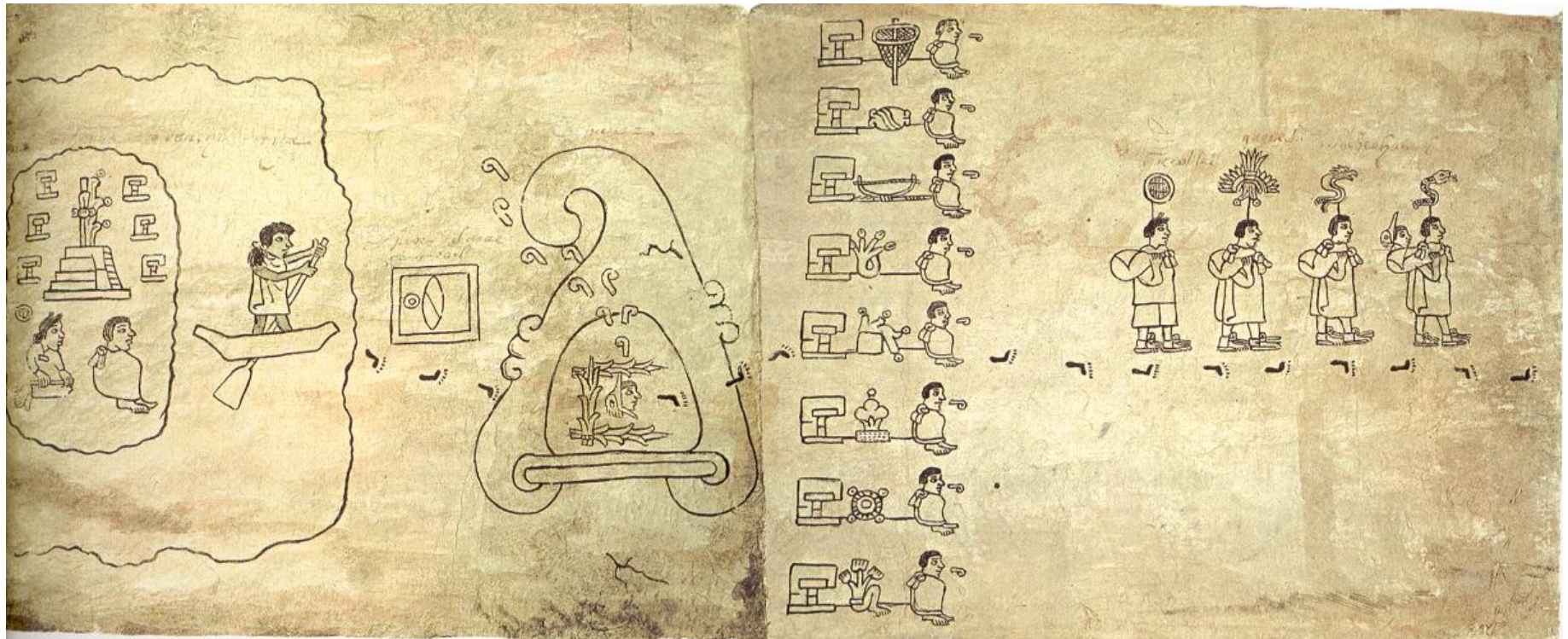
Làmina de la *Historia Tolteca-Chichimeca*,
origen mític dels mexiques

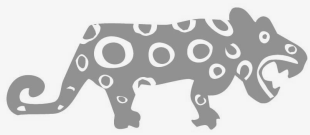

Centre d'Estudis **Precolombins**

Tira de la Peregrinació o Còdex Botturini.
Ca. 1530-1541

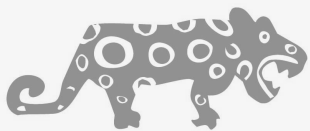

Centre d'Estudis **Precolombins**

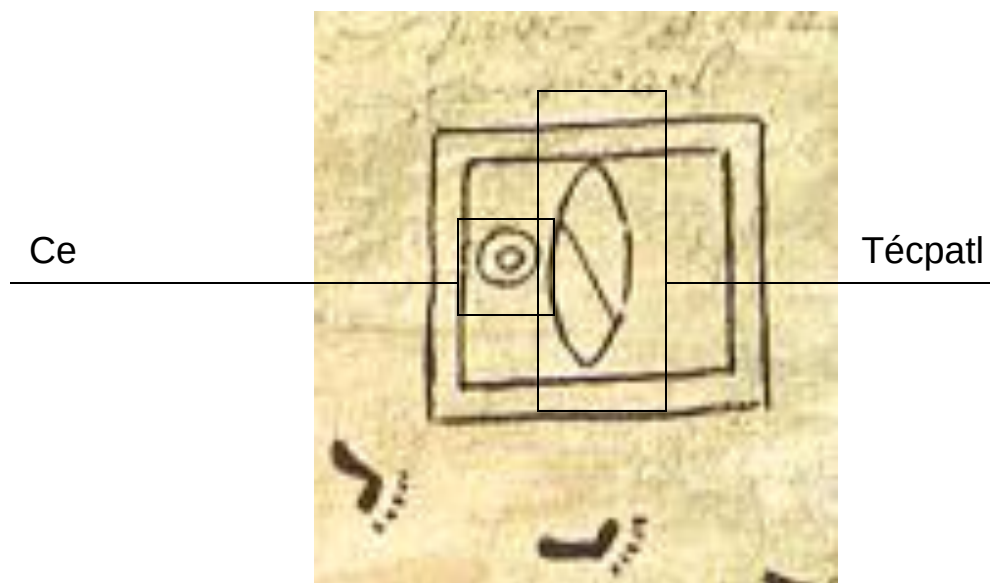
Aácatl, canya d'aigua

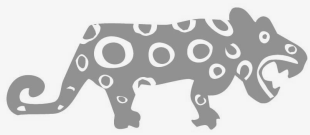

Centre d'Estudis **Precolombins**

Tira de la Peregrinación o Còdex Botturini

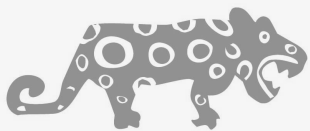

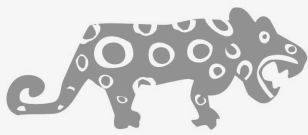

Centre d'Estudis **Precolombins**

Teoculhuacan:
La muntanya torta

Centre d'Estudis Precolombins

En Coatépec, por el rumbo de Tula,
había estado viviendo una mujer
[...]
de nombre Coatlicue...

Y una vez,
cuando barría Coatlicue,
sobre ella bajó un plumaje,
como una bola de plumas finas...

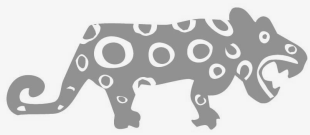
[...]

Cuando terminó de barrer,
buscó la pluma, que había colocado en su seno,
pero nada vio allí.
En ese momento Coatlicue quedó encinta...

Códice Matritense

Coatlicue trobada al Zocalo de la ciutat l'any 1790
amb motiu de les obres de pavimentació. El
Calendario Azteca es va trobar també en el mateix
any i en el mateix lloc.

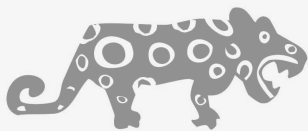

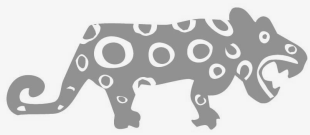

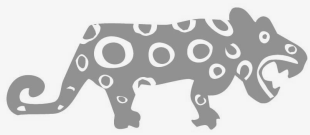
Centre d'Estudis **Precolombins**

Coyolxauhqui, ca. 1500

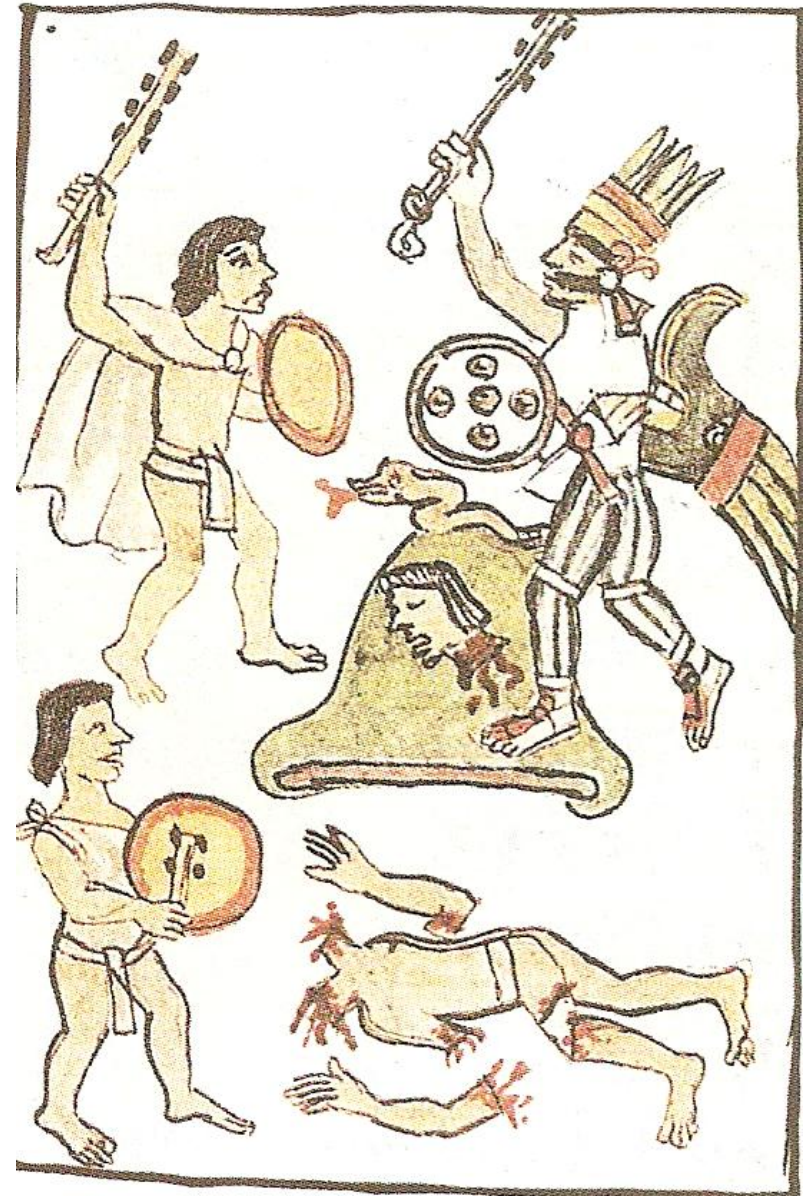

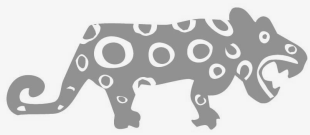

Huitzilopochtli los acosó, los auyentó,
los destruyó, los aniquiló, los anodadó.
Solo unos pocos pudieron escapar,
se dirigieron hacia el sur,
por eso se llaman surianos...

Códice Matritense

Centre d'Estudis Precolombins

Fundació de Mèxic -Tenochtitlan. Lamina I del Còdex Mendoza.
Extret de México en el tiempo. Núm. 21. Mèxic, 1997. Pàg. 18.

Llegaron entonces
allá donde se yergue el nopal.

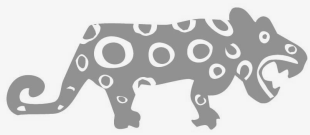
Cerca de las piedras vieron con alegría
cómo se erguía el águila sobre aquel nopal.

Allí estaba comiendo algo,
lo desgarraba al comer.

Cuando el águila vio a los mexicas,
inclinó su cabeza.

Alvarado Tezozómoc, *Crónica Mexicáyotl*

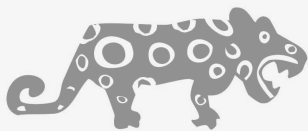

Centre d'Estudis **Precolombins**

Fundació de Mèxic - Tenochtitlan. "El tunal i l'àliga que troben a la llacuna". Lamina IV del Manuscrit Tovar. Extret de México en el tiempo. Núm. 21. Mèxic, 1997. Pàg. 19.

*Fundació de la ciutat de Tenochtitlan. Il·lustració del llibre de Fray Diego Durán, *Historia de las Indias de la Nueva España e islas de Tierra Firme*. Biblioteca Nacional de Madrid. Extret del llibre de José Alcina Franch, *Arqueólogos o anticuarios*. Ediciones del Serbal, Barcelona 1995. pàg. 48.*

Centre d'Estudis **Precolombins**

3

Fons documentals

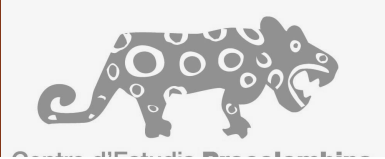
Arqueologia, còdexs, cròniques

Centre d'Estudis **Precolombins**

Fons documentals

Arqueologia, còdexs, cròniques

Periodificació: els horitzonts

35000 a 5000 aC	Etapa lítica		Es domestiquen el “frijol” i el blat de moro Són caçadors-recol·lectors	
5000 a 2500 aC	Protoneolític		Agricultors	
2500 a 200 dC	Preclàssic	Primer preclàssic 2500 a 1200 aC	Aparició de la vida urbana: petits assentaments	
		Preclàssic mig 1200 a 500 aC	Obres hidràuliques, canals, terrasses i “chinampas” San Lorenzo, La Venta...	Olmeques
		Preclàssic tardà 500 a 200 dC	Monte Albán Teotihuacan Cuicuilco	
200 a 650 dC	Clàssic		Teotihuacan	
650 a 900 dC		Epiclàssic o clàssic tardà	Caiguda de Teotihuacan Cholula, Xochicalco, Cacaxtla	
900 a 1521 dC	Postclàssic	Primer postclàssic 900 a 1200 dC	Tula	
		Postclàssic tardà 1200 a 1521dC	Mèxic-Tenochtitlan	
A partir de 1521	Comquesta i Colònia			

1550 dC

1525 Mort de Cuauhtemoc

1521 Caiguda de Tenochtitlan

1520 Mort de Moctezuma II

1519 dC

Conquesta i colònia

Comença la conquesta de Mèxic

1500 dC

Postclàssic tardà

1515 Mort de Nezahualpilli

1507 Cerimonia del foc nou a Tenochtitlan

1504 Comença la guerra contra Tlaxcala

1502 Adveniment de Moctezuma II

1500 Inundació de Tenochtitlan

1431 Adveniment de Nezahualpilli

1431 Nezahualcoyotl reconquesta Texcoco

1402 Neix Nezahualcoyotl

1358 Fundació de Tlatelolco

1345 Fundació de Tenochtitlan

1299 Els mexica arriben a Chapultepec

Els còdexs

Còdex Medoza, cap a 1540

Còdex Tellerià, cap a 1550

Còdex Vondobonense,
Mitjan segle XIV

Cipactónal, inventor de l'escriptura
Baixrelleu a Coatlan, segle XIV

Tlahcuilo: escriptor, dibuixant.

Calmecac: Escola sacerdotal on aprenien.

Cuicacalli: “casa del cant”.

Tlamatini: és tlileh, tlapaleh, amuxhuah, amoxeh. “amo de la tinta negra, la tinta roja, el que té els llibres, el que els guarda”.

Amoxtohtoca: “segueix el camí dels llibres”

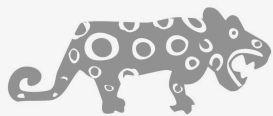
Amoxtli: llibres

Tonalpohualli: “el compte dels dies i els destins”

Temicámatl: “llibre dels somnis”

Xiuhámatl: “llibre dels anys”, els anys, la història.

Amoxcalli: casa dels llibres

Còdexs prehispanics asteques

Códice Borbónico (Codex Borbonicus, Codex du Corps Legislatif, Codex Legislatif, Codex Hamy y Calendario de Paris). Calendárico-ritual. México-Tenochtitlan. Papel indígena. Plegado a manera de biombo. Tiene 36 hojas pintadas en uno de sus lados. 39 x 39.5 cm, aproximadamente. Bibliothèque de l'Assemblée Nationale Française, París, Francia.

p. 19.

Lámina 16.

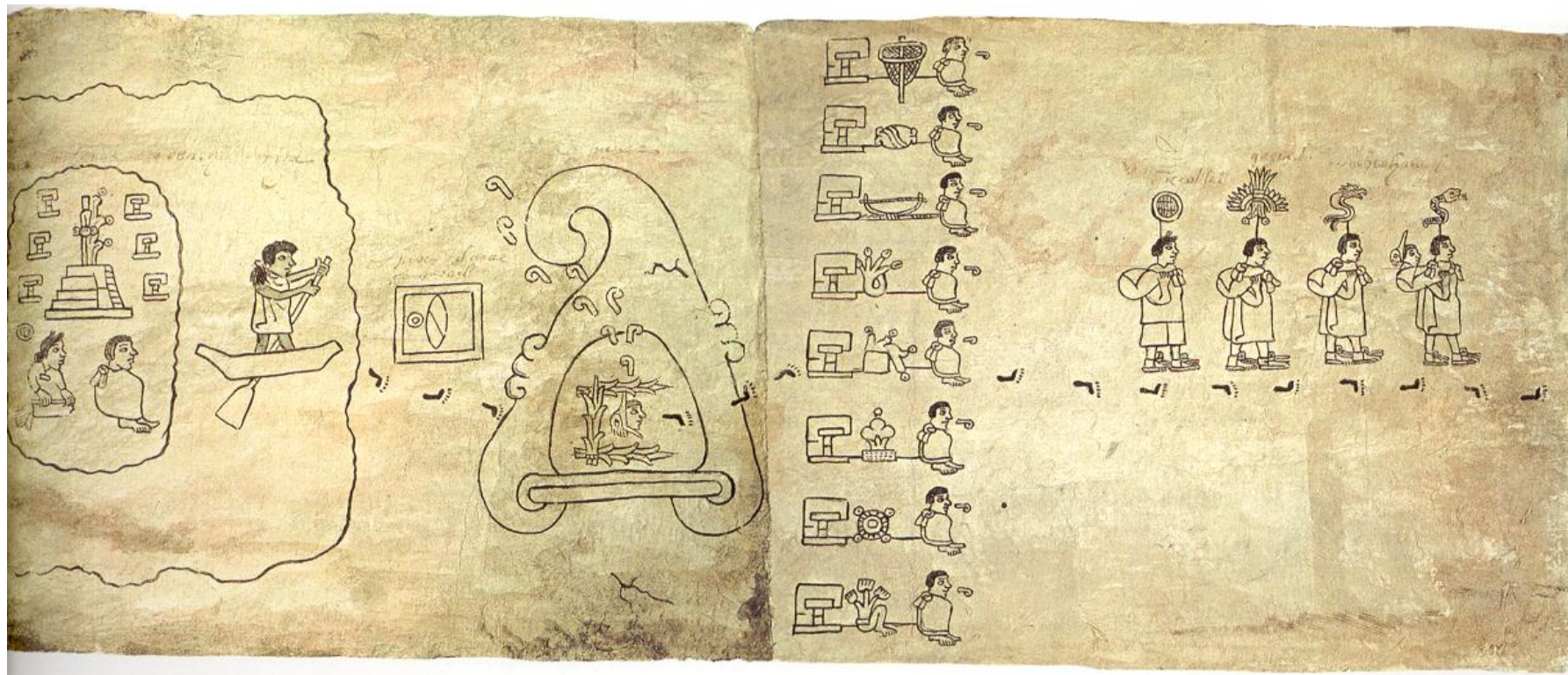

Tonalamatl de Aubin (Tonalamatl Aubin, Calendario Ydolatríco y Códice Gama). Calendárico-ritual. Posiblemente de Tlaxcala. Papel indígena. Plegado a manera de biombo. Tiene 18 hojas pintadas en uno de sus lados, más una con un título en español; dos más están perdidas. 24 x 27 centímetros. En resguardo temporal en el Museo Nacional de Antropología, México.

Centre d'Estudis **Precolombins**

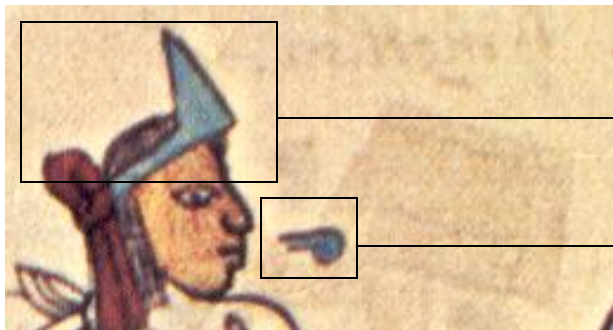
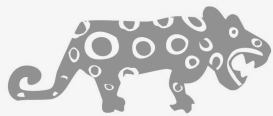
Còdexs prehispanics asteques

Tira de la Peregrinación, les primeres dues pàgines

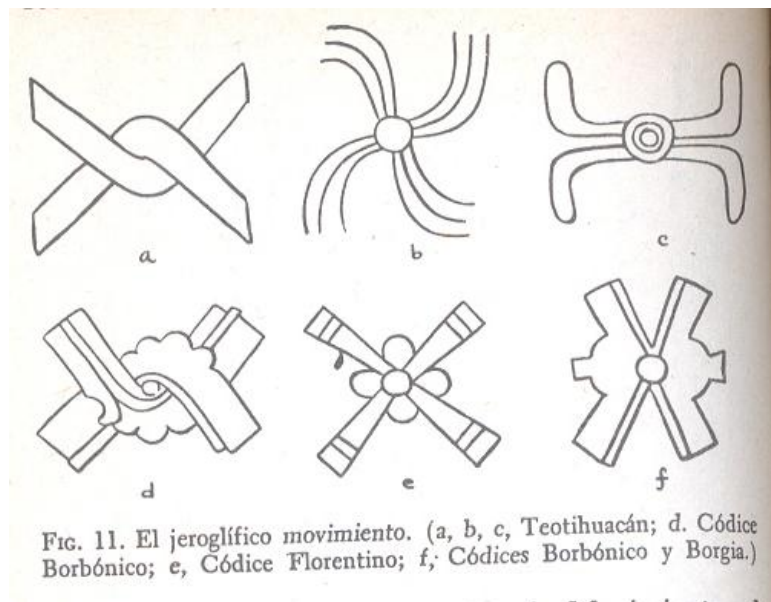
Matrícula de tributs

Símbol de tlatoani, d'autoritat

Paraula

bandera

tlam-tli

dent

agua

muntanya

cova

casa

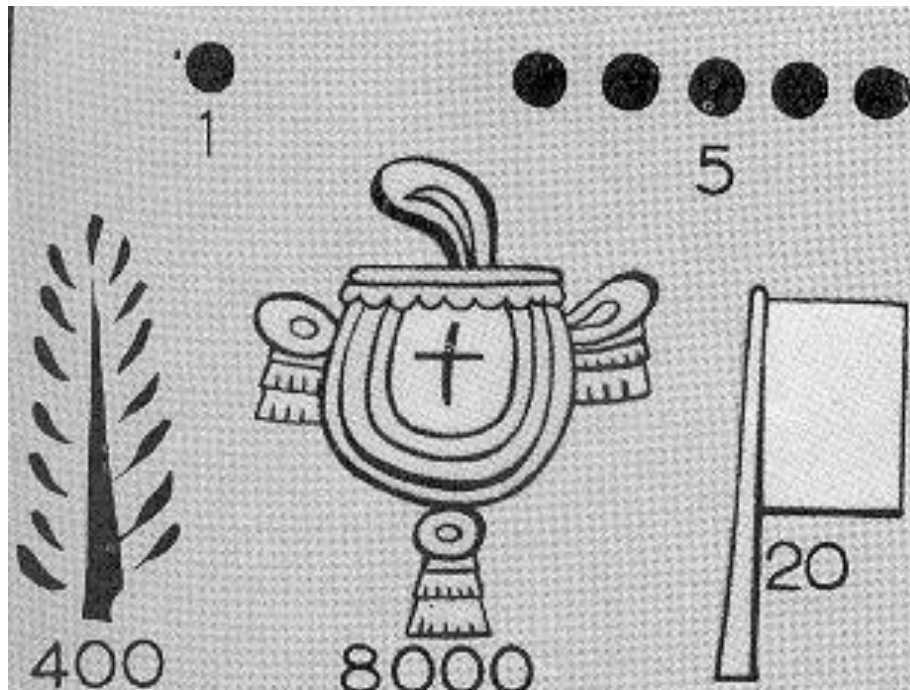
palau

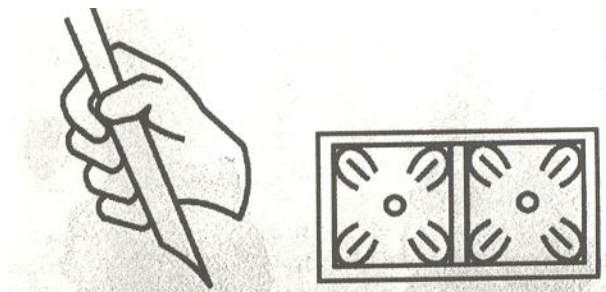
muralla

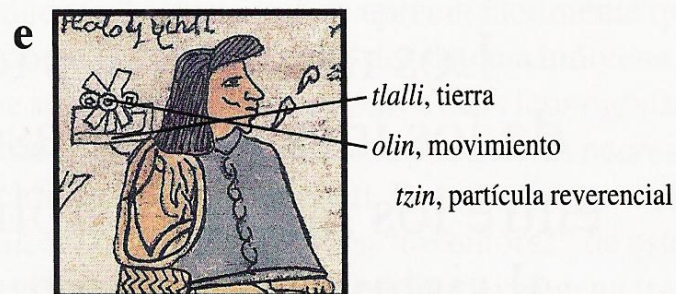
joc de pilota

Numerals mexiques

Dues formes de representar el pintor, una mà pintant o el dibuix

Tlalolintzin, Señor Movimiento de Tierra o Temblor

...las pinturas de letras para escribir con pinturas y efigies sus historias y antiguallas sus memorables hechos sus guerras y victorias sus hambres y pestilencias sus prosperidades y adversidades todo lo tenían escrito y pintado en libros y largos papeles con cuentas de años meses y días en que habían acontecido tenían escritas en estas pinturas sus leyes y ordenanzas sus padrones, todo con mucha orden y concierto de lo cual había excelentísimos historiadores que con estas pinturas componían historias amplisimas de sus antepasados, las cuales no poca luz nos hubieran dado si el ignorante celo no nos las hubiera destruido por que hubo algunos ignorantes que creyendo ser ídolos las hicieron quemar siendo historias dignas de memoria y no de estar sepultadas en el olvido como estan pues aun para el ministerio en que andamos del aprovechamiento de las ánimas y remedio de los naturales nos dejaron sin luz.

Fray Diego Durán
Historia de las Indias de Nueva España e islas de Tierra Firme

preguntador

Amanuense o
tlacuilo

Intèrpret
tlacuiloque

Amanuense o
tlacuilo

informant

Als còdexs colonials els tlacuilos van continuar pintant aspectes de la cultura i el desenvolupament històric dels pobles mesoamèricans.

Aquesta tradició cultural continuaria fins al segle XVIII.

Centre d'Estudis Precolombins

Còdexs colonials

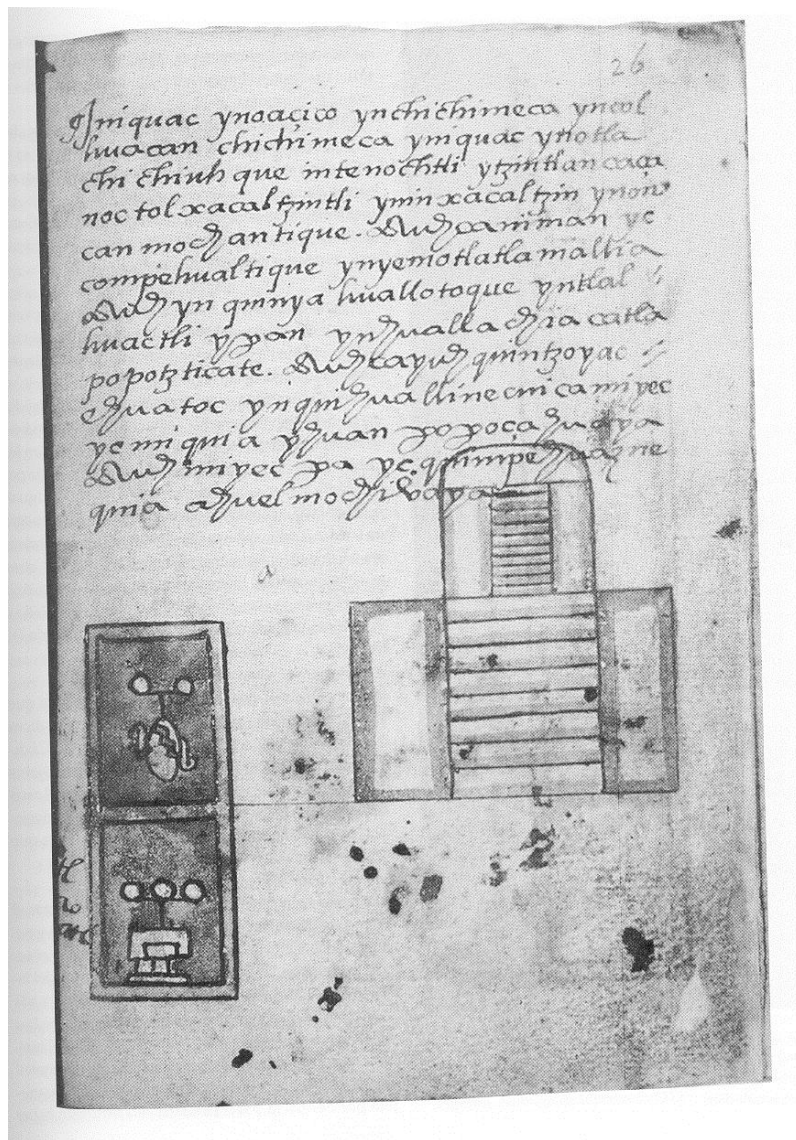

Còdex Florentí

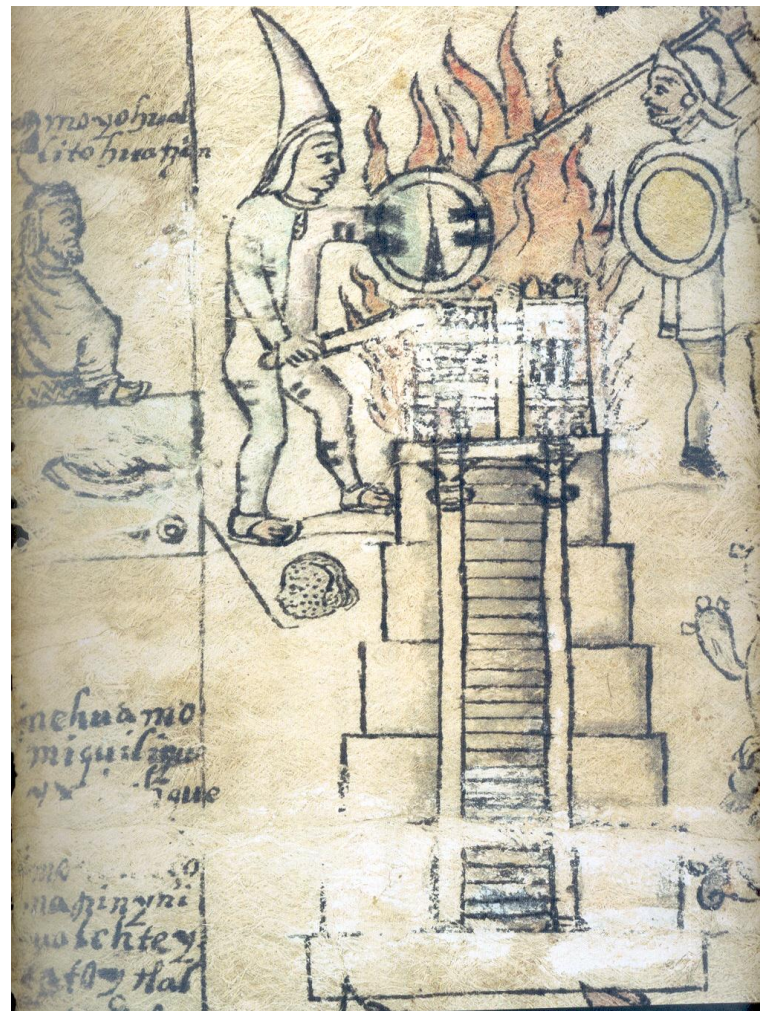

Alguns còdexs com el *Telleriano Remensis* i el de *Huichapan* són exemples de document pont entre els anals indígenes i el nou règim que s'imposa.

En aquest cas estem davant un document
calendàric, regiliós, històric

Códex Aubin

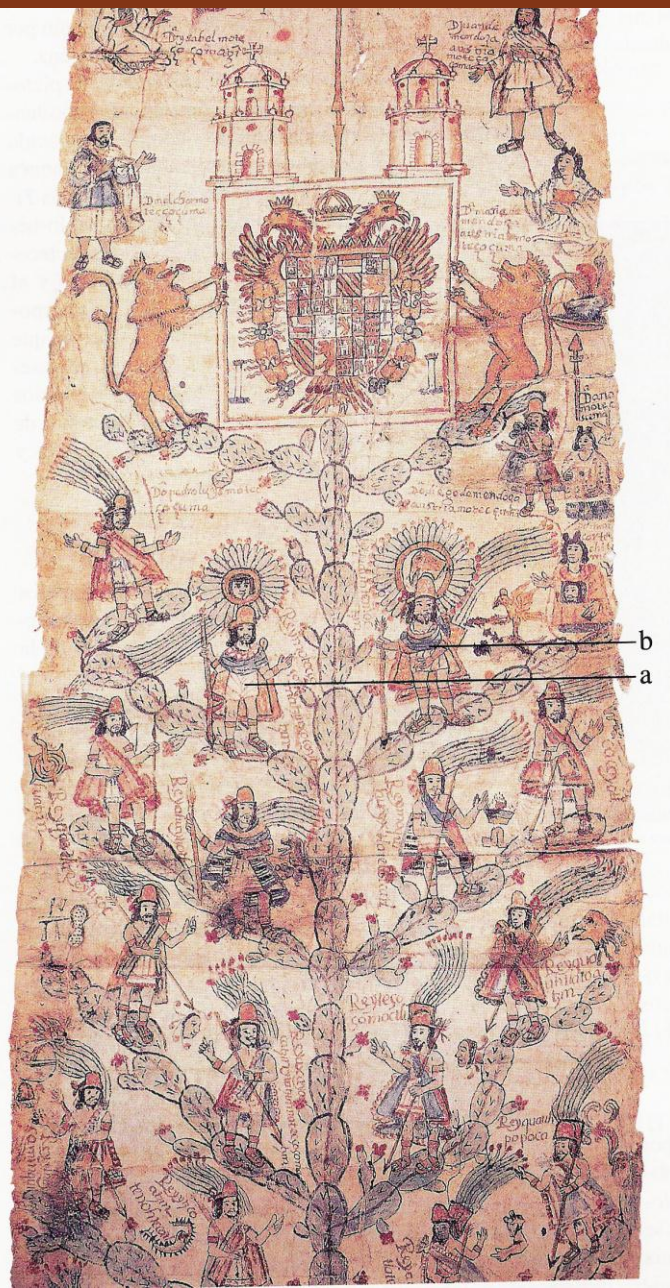

Códex Moctezuma

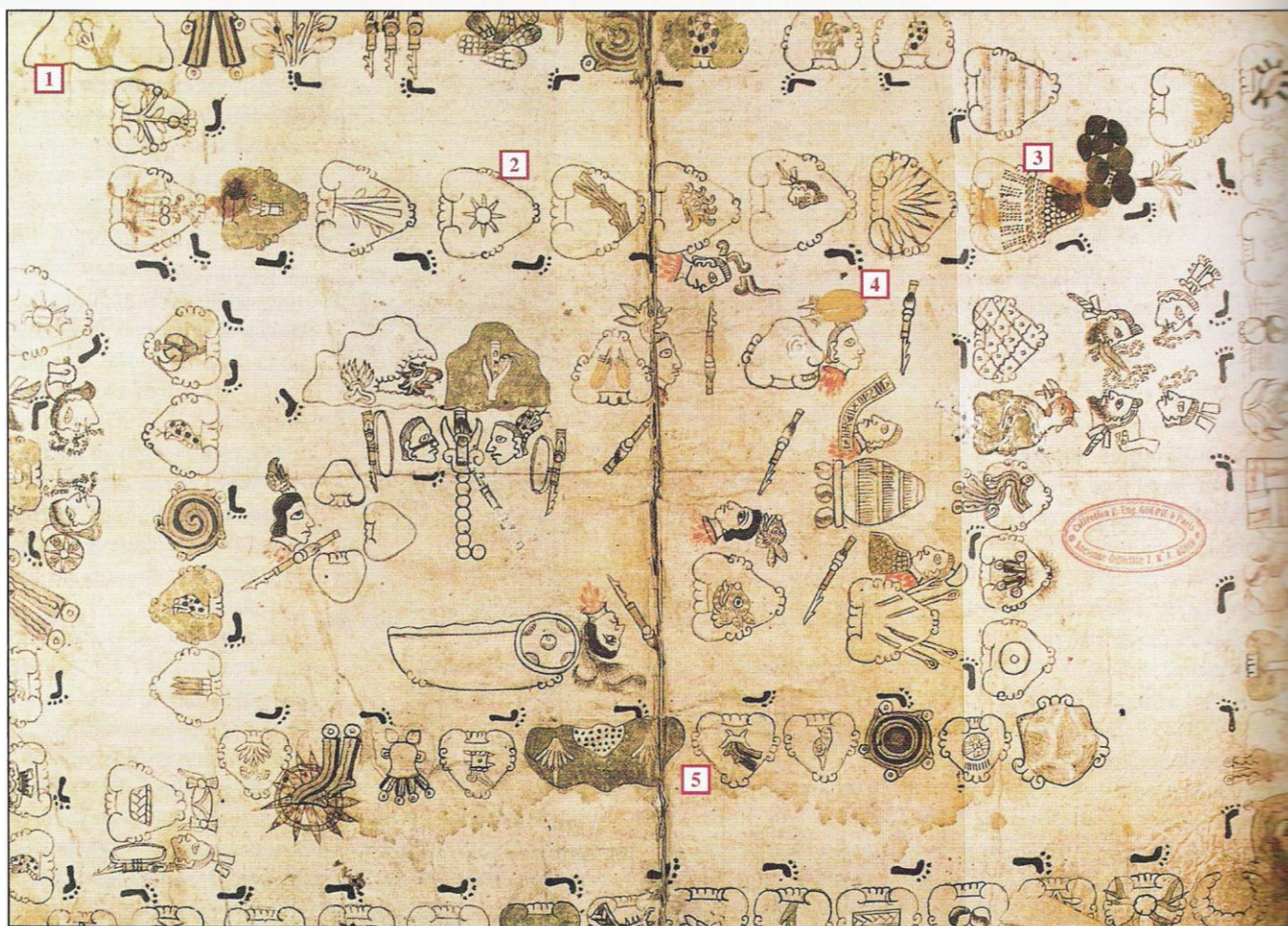

FOTOGRAFIA: JOSÉ LUIS ROJAS

*Fundació de Mèxic -Tenochtitlan.
Lamina I del Còdex Mendoza.*

“Nopal genealògic” dels senyors de Tenochtitlan i Tlatelolco amb l'escut dels Habsburg. La genealogia prehispanica acaba amb el segon Moctecuhzoma i Cuauhtémoc.
Còdex San Antonio Techialoya o Còdex García Granados

Los glifos toponímicos fueron colocados en este mapa de manera similar al diagrama de los “mapas al estilo estaciones de tren”. Entre esos glifos están los que designan al volcán Matlalcueye (1), al Citlaltépetl (2), al Pico de Orizaba (3), a las sierras de Amozoc y Tepeaca (4), y a la cordillera Tentzon (5). *Mapa Pintado en Papel Europeo y Aforrado en el Indiano.*

Aquests còdexs cartogràfics van servir per aclarir qui era el legítim propietari de les terres que els castellans volien prendre als indis.

Mapas de Cuauhtinchan

ma
ma
ma
ma
ma
ma
ma
ma
ma
ma
ma
ma

Los glifos cristianos y los tradicionales, además de las notas en latín y náhuatl, plasmados por los *tlacuilo*s en los llamados manuscritos testerianos, permitieron la efectiva evangelización de los indios. El “Padre Nuestro” de la *Doctrina Christiana*, que aquí se muestra, ha servido como base para elaborar un catálogo-diccionario de glifos que permite la lectura de otros testerianos.

REPROGRAFÍA: MARCO ANTONIO PACHECO / RAÍCES

Els manuscrits testerians serviren de suport a la conversió dels indígenes i varen assegurar la pràctica del cristianisme entre els nous catòlics.

Manuscripts testers

[illegible]

L'ús que van donar els pobles indígenes dels seus còdexs com a prova legal davant tribunals espanyols, és una mostra de la seva adaptació a la justícia colonial durant el XVI. Els colons van haver d'acceptar-los com a documents provatoris en diversos litigis.

En 1565, els indis *macehuals* de la ciutat de Mèxic denuncien, davant el visitador Valderrama, que els alcaldes espanyols els roben les seves terres.

Còdex Osuna

*Cuida del negro y del rojo, del libro y de la
escritura, llégate a la presencia de los
prudentes, de los sabios...*

Fray Bernardino de Sahagún
Historia General de las cosas de la Nueva España o Còdex Florentí, libro VI

Cronistes

Testimonials

Conqueridors

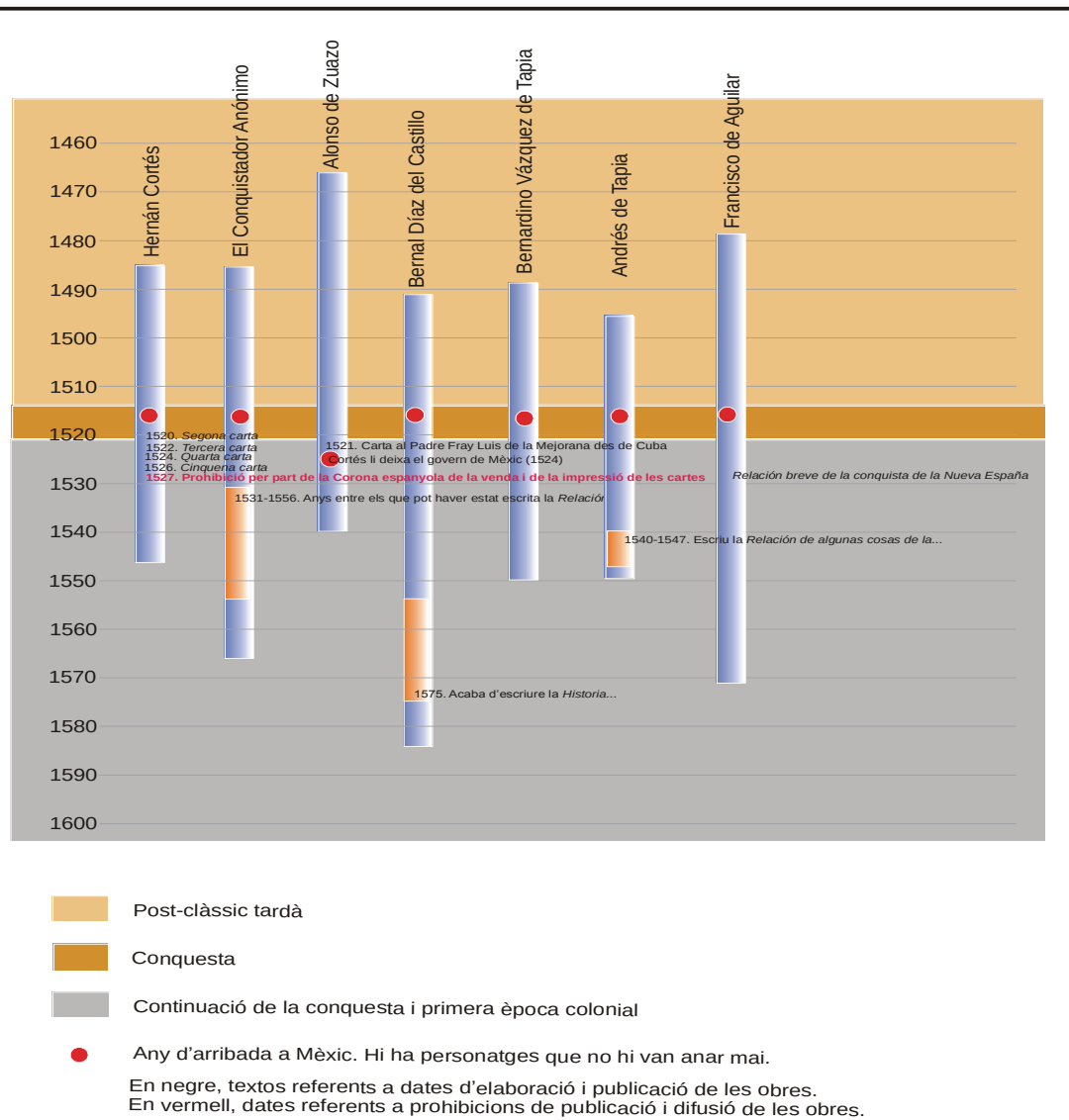
Religiosos

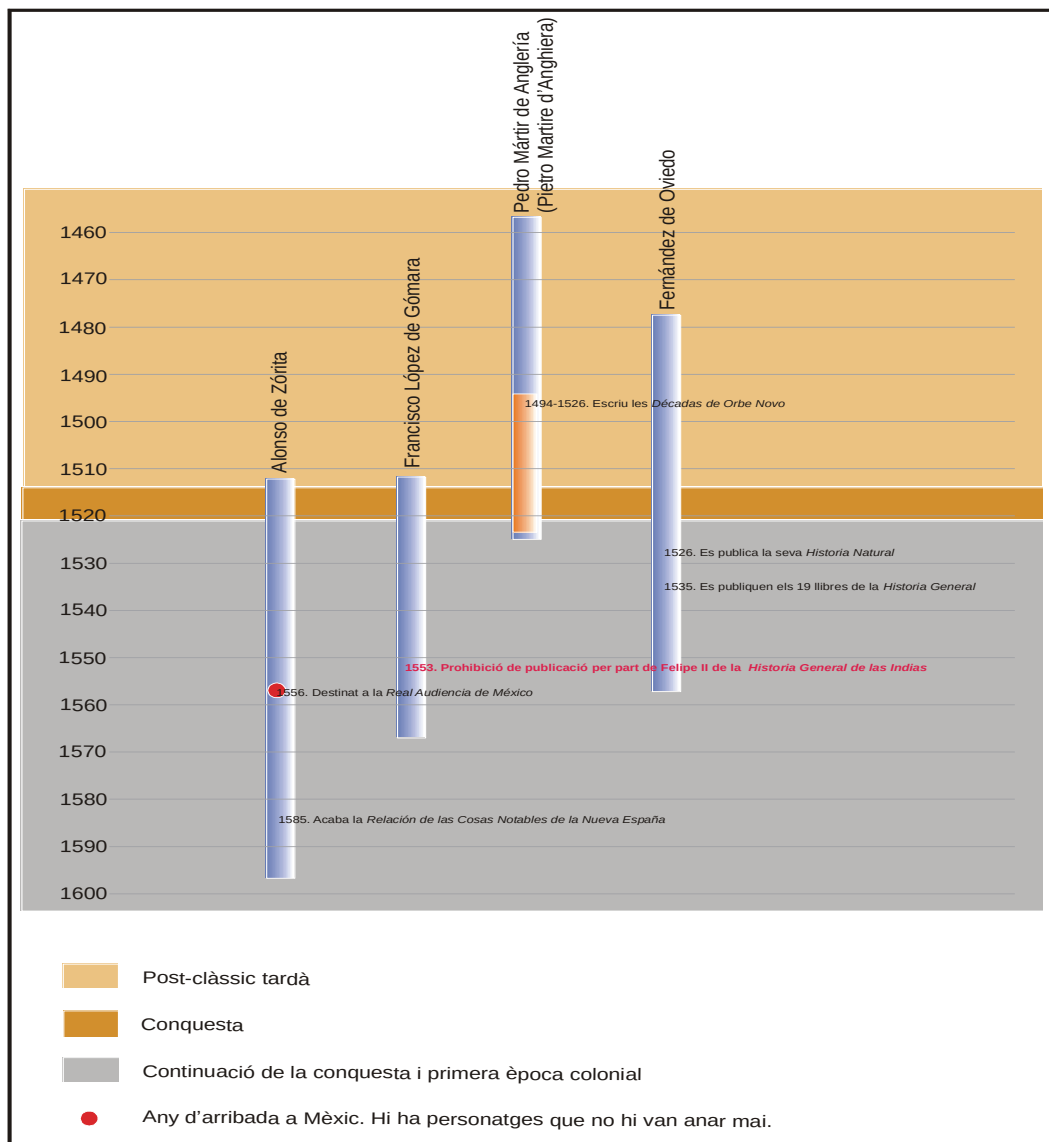
No testimonials

Religiosos

Buròcrates, polítics i historiadors

Amerindis

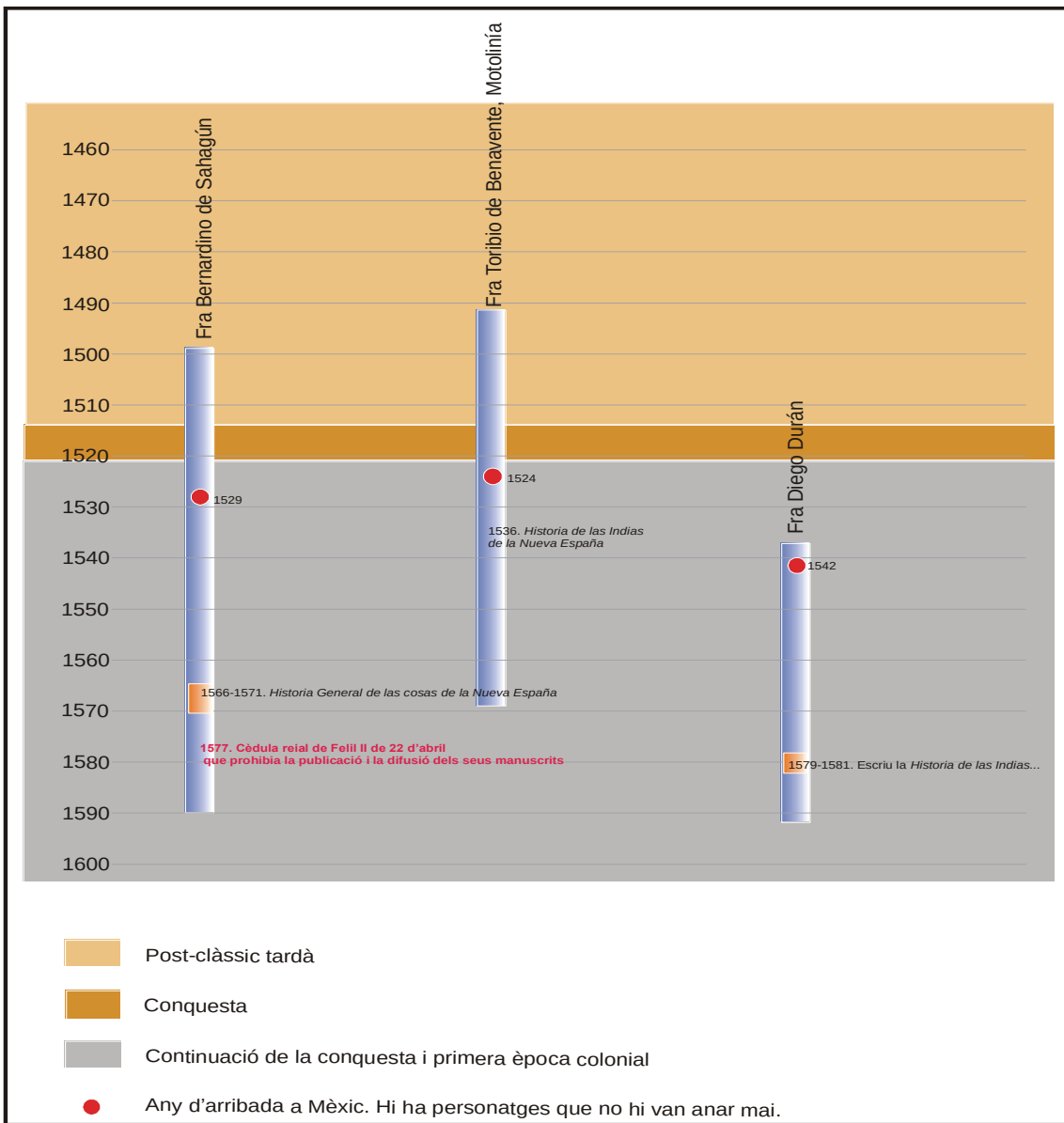

Centre d'Estudis **Precolombins**

Els cronistes

Els primers treballs

Descripción de las antigüedades de Xochicalco de José Antonio Alzate, 1791

El Porfiriato

Exploracions a Monte Albán, Mitla i Teotihuacan. Leopoldo Batres

Primera època
revolucionaria

Teotihuacan. Manuel Gamio

La institucionalització de
l'antropologia. Anys 30 a 60

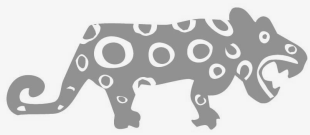
Alfonso Caso

Canvis en l'estructura. Fins
l'any 80

Armillas, Sanders

Anys 80- 2000

Templo Mayor. Eduardo Matos Moctezuma

Centre d'Estudis Precolombins

Ruïna de Mèxic a Tlatelolco

Pels camins cauen les sagetes trencades;
Els cabells caiguts.
Cases sense sostre,
Amb les parets envermellides.
Cucs arreu, per carrers i places,
parets tacades de sang.
Aigües vermelles tenyides de sang,
I si en beviem, eren salabroses.
Colpejavem els murs de tova en la nostra
angoixa
I la nostra herència era una xarxa de forats.
I els escuts ens protegien,
Però els escuts no aturen el dolor.
Ploreu, amics meus
Enteneu com hem perdut la nació mexicana
L'aigua i el menjar s'han fet malbé
Això ens ha fer el Dador de Vida a Tlatelolco.

Anònim